

Tingmenn - lurtið eftir ávaringunum!

Oddagrein

So hendi tað aftur. Enn einaferð uppliva vit ein landsstýrismann hjá Sjálvstýrisflokkinum, sum letur úr hondum eitt illa fyrireikað mál, sum hevur so ómetaliga stóran týdning fyri okkum øll.

Hesaferð er tað málið um arvagranskning, sum er komið á tingborð - illa fyrireikað.

Vit upplivdu tað eisini við fyrrverandi landsstýrismanni Sjálvstýrisflokksins, sum var so imponeraður av eini ávísari verkætlan um Kirkjubæmúrin, at hann tók avgerðina sjálvur, uttan at neyðuga fyrireikingararbeiðið varð gjørt, og uttan at viðkomandi myndugleiki nóg væl varð eftirspurdur.

Á sama hátt kunnu vit nevna Skotlands-siglingina, sum sami landsstýrismaður formølaði. Hóast staðillgar ávaringar, so tók hann avgerðina - og úrslitið var, at siglingin datt niðurfyri. Síðani hevur hann angað, men tað hjálpir so lítið, tá skaðin er hendur.

Helena Dam á Neystabø tykist at vera eins imopnerað av nýggju tækniðini, sum ger, at vit við at granska okkum sjálf og arvaeginleikar okkara kanska kunnu bæsa týnandi sjúkum, sum eitt nú krabba-meini.

Jú, hetta er avgjørt spennandi, og sjálvandi eiga vit at gera okkara til at menna vísundina - við tí í hyggju at bæsa sjúkum og líðing.

Men Helena Dam á Neystabø eigur ikki blankt at avvísa ávaringarnar - og geva seg upp í hendurnar á einum lækna, sum heldur tað verða rætt nú upp á standandi fót at lata hesar týðandi upplýsingar til ávísan íslendskan privatpersón, sum soleiðis fær einkarrættin.

Tað var Kristian Magnussen, fyrrverandi landsstýrismaður í heilsu- og almanna-málum, sum fyrstur var frammi við ávaringunum - og fyrr í vikuni tók helmingurin av tingsins limum undir við honum.

Í dag verður síðsta orðið sagt í hesum máli - og skal týðandi avgerðin takast: Skulu vit - púra ófyrireikað - lata av hondum hesar upplýsingar til onkran í Íslandi, ella í Sveis?

Siðsemisnevndin ávarar. Læknar ávara. Prestar ávara. Sjúkrasýstrar ávara.

Tingmenn! Takið ávaringarnar í álvára. Tað skaðar einki, um vit biða eitt bil og fyrireika neyðuga lógarverkið.

Sosialurinn

Viðmerking:

SEV - eitt felagskommunalt gullegg

Munur er á roknskapunum hjá SEV í dag og fyri smáum 10 árum síðan, tá kommunala lutafelagi var um at kollsjá. Pr. 31.12.1989 var skuldin 802 mió. og eginognin 74 mió. Inntøkan í 1989 var 253 mió. SEV skylda í sostatt meira enn triggjar „álíkning-ar“ í 1989.

Hyggja vit at roknskapunum fyri 1997, siggja vit heilt onnur tøl. Skuldin pr. 31.12.1997 var 392 mió. og eginognin 125 mió. Inntøkan í 1997 var 204 mió. SEV skyldar sostatt í dag væl minni enn tvær „álíkningar“.

Ta er m.a. henda roknskap umbo nevndin hjá SEV skal taka støu til á ársfundinum friggjadagin 30. oktober. Á ársfundinum í 1997 varð roknað við einum úrsliti í 1997 uppá góðar 21 mió., men gjørdist hetta stívlaga 5 mió. meira. Hetta hóast avgjørt varð at lækka prisirnar við 6 oyrum í 1997. So SEV hevði kortini fingið tað ætlaða úrvirknið, sjálvt um prisirnar tá høvdu verið lækkadur við 10 oyrum, sum summir umboðsnevndarlímur skutu upp.

Umboðsnevndin skal eisini taka støðu til rakstrarætlanir fyri ár og komandi ár. Fyri einum ári síðan varð roknað við einum úrsliti í 1998 uppá smáar 20 mió., hóast avgjørt varð at lækka el-prisirnar við 3 oyrum. Í dag verður væntað, at úrslitið verður smáar 37 mió. Hetta merkir, at SEV kundi havt sett prisin niður við 10 oyrum afturat í 1998 og kortini fingið tað ætlaðu 20 mió. í avlopi. Men umboðsnevndin tók ikki undir við einari størri lækk- ing.

Í rakstrarætlanini fyri 1999 verður skotið upp at lækka prisirnar við 10 oyrum. Ein varislig útrokning sigur tá, at úrslitið í 1999 verður 32 mió. Vanliga fylgir umboðsnevndin tilmalinum frá stýrinum, men hon hevur sjálvsagt møguleika fyri at lækka prisirnar uppá tær meira. T.d. við 10 oyrum afturat. Hetta hevði gjørd eitt úrslit uppá 16 mió., og tað er í veruleikanum ivaleysa stórt.

Streymprisirnir kunnu lækka 20 oyru

Nú kunnu vit øll gleðast um, at tað gongur væl hjá SEV. Men spurningurin er, um tað er neyðugt, at tað gongur so væl. Ein vinnaður mín mál-bar seg á henda hátt: „Tað er lætt at fáa úrvirkni, tá ið sjálvur ásetur prisin, og øll kortini noyðast at keypa tina vøru“.

SEV er ógvuliga væl fyrilánini verða niðurgoldin skjótt og væl. Vatnorkuútbygging á Eiði, ið er ætlað at kosta 111 mió. kann figgjast yvir byggingunum og við tí lánuþektu uppá 40 mió., sum umboðsnevndin hevur lóytt.

Eftir mínum tykki hevur

SEV óneyðuga høgur prisir. Um SEV setur prisin niður við 20 oyrum í 1999 istaðin fyri við 10 oyrum, so verða kortini 15 mió. eftir í byggingunum 1.1.2000, og hevði hetta ikki nervað ta av umboðsnevndini samtyktu figgingina av vatnorkuútbyggingini.

Stór ábyrgd liggur á SEV

Umboðsnevndarlímirnir eiga at geva gætur, at einkarrætturin hjá SEV eisini kann misnýstast. Tíverri er tað soleiðis, at landið eisini hevur ein áhuga í, at prisirnir hjá SEV ikki lækka. Lækka teir, missir landskassin MVG-inntøku. Landsstýrið skal annars á hvørjum ári góðkenna streymprisirnir, men neyvan fer tað at blanda seg, hóast SEV í 1999 ætla sær ein metvinnun uppá 32 mió. Og hesin vinnugrunn kann lættliga gerast væl størri, tí bygt verður á varisligar útrokningar. Roknað verður t.d. við 5% hægru oljuprisum og einans 1% stórju sølu í 1999.

Skrivliga ársfrágreiðingin er seinnu árin vorðin greiðari og meira fullfíggað. Í 1996 var hon serliga rúgvismikil, hetta tí SEV fylti 50 ár. Tað gleðir meg, at fleiri av úrvirkunum aftur hava fingið innivist í ár. M.a. tað, sum vísir tað úgreinaðu lógurarnar. Aður var ógjørligt hjá umboðsnevndini at siggja, um leiðslan hevði fylgt tí av umboðsnevndini samtyktu lógætlan. Hetta er sjálvsagt neyðugt, tí annars fær umboðsnevndin ikki havt eftirlit við, um leiðslan ger, sum umboðsnevndin sigur.

Vatnið og vindurin

Tó sakni eg eina frágreiðing um vatnorkuútbyggingina. Av roknskapartølunum sást, at figgarætlanin man fara at halda. Men hvussu gongst annars við hesum arbeiði? Heldur tíðarætlanin? Verður framvegis roknað við, at útbýggingin fer at geva 14,4 mió. kWh? Og hvussu er við umhvørvisárinum, sum mætt vitandi skuldu kannast samstundis við at útbýgt varð? Verður tilrenningin í fjørdin nóg stór, og varðveita funningsmenn sína vøkru á?

Vónandi fáa vit svar uppá hesar spurningar á ársfundinum, tí vit vóru fleiri, ið vóru ímóti hesi útbýgging. Í øllum førum áðrenn kanningar av øðrum møguleikum og av umhvørvisávirkanini vóru gjørdar. Eisini varð hildið, at útbýggingin var alt ov dýr. 111 mió. fyri 14,4 mió kWh er sera sera nógv. Luktatið sær tó ikki út til, at útbýggingin gerst dýrari enn hetta, tí so hevði verið heilt galið.

T.d. hevði borið til at útvegað somu nøgd av orku við at bygt einar 7 stórar vindmyllur (sum hvør hevði verið triggjar ferðir sterkari enn tann, sum nú er), og tað hevði helst ikki kostað meira enn

einari 40 til 50 mió., atso minni enn helvtina av vatnorkuútbyggingini.

Fyri nokkum døgum síðan stóð í Dimmalætting, at umboðsnevndin á ársfundinum skuldi viðgera vindorkuna. Hetta undraði meg ikki stórt, tí einki verður gætt um hetta í innkallingini. Umboðsnevndin fær sostatt neyvan møguleika at taka støðu til nakað stórvegis í hesum máli, tá ið tað ikki stendur á skránni. Helst verður tað sum vanligt. Leiðslan sigur, at hon hevur hesar ella hasar ætlanir, og so ger hon annars bara, sum henni lystir, óbundin av umboðsnevndini. Í øllum førum ber til at staðfesta, at leiðslan til í dag ikki hevur havt áhuga fyri vindorkuni.

Orkufelagið SEV

Í ársfrágreiðingin sigur stýrið, at „tíðin helst er komin at taka støðu til, hvønn leiklut SEV skal hava í framtíðar oljuvinnu í Føroyum“, hetta víðandi til SEV í veruleikanum er eitt orkufelag í víðari merking. Eg havi áður hildið henda spurning verið sera áhugaverdan. M.a. mælti eg til, tá ið farið var ígongd við at útbýggja á Eiði fyri 111 mió., at peningurin fór betur, um hann varð nýttur til at leggja lunnar undir eitt alment føroyskt oljufelag, ið kundi skjóta pening inn, um landsins myndugleikar sóu ein fyrirum í hesum og kanska settu tað sum eitt krav til tey útlendsku feløginu. Tó átti tað verið borið so í bandi, at vandin var sum minst, men kortini við útliti til, at ágóði fekt burtúr, varð olja funnin.

Kommunurnar eiga jú SEV, so í síðsta enda er tað vit øll, ið eiga SEV og harvið ein møgulegan ágóða. Tó var - og eri - eg ivandi, tá ið tað kemur til stýringina av einum tilikum felag. Ikki minst tí royndirnar við SEV-leiðsluni er so váanligar, og tí felagið er so afturlatið. Men møguleikin er avgjørt verður at umhugsa, hóast SEV ikki longur hevur tær 111 mió., sum eftir mínum tykki fóru til eina óneyðuga vatnorkuútbygging. Sera varliga má tað farast fram í hesum máli.

Fjarhitin

SEV eigur helvtina av tí nýggja fjarhitafelagnum, kortini hoyrist einki um hetta felag á ársfundinum SEV's. Hetta hóast eg og onnur ferðir hava biðið um, at ein lítill frágreiðing verður givin á ársfundinum. Hvussu gongst við nýggja felagnum? Eru útlit til eina útbýgging, nú meira verður brent, og fólk aftur eru farin at byggja í Hoyvíkshaganum? Fáa hesi viðskiftafólkini eins góðar sømdir sum onnur, nú tey eru tvingað inn í hesa skipan?

Tá ið fyrra felagið fór á húsangang, og landið átók sær

Klemint Olsen, limur í umboðsnevndin hjá SEV

at gjalda 70 mió. av undirskotinum, skoyt eg upp, at øll viðurskiptini vórðu kannað, men slapp uppskotið um eina kanning ongantíð til atkvøðugreiðslu á umboðsnevndarfundinum. Í dag er stór gøla í Danmark, tí tað vísir seg at vera svikað við prisnum á fjarhitarørnum. Endurgjaldskrøv eru ikki bara komin úr Danmark, men eisini úr hinum Norðurlöndum. Meg hevði lyst at vitað, um eisini færoyingar eru vorðir lampaðir í hesum máli. Røini komu mætt vitandi úr Danmark, og vóru tey ógvuliga dýr. Áttu vit eisini at kravt endurgjald?

Opnir umboðsnevndarlímur

SEV verður mangan sagt at vera eitt afturlatið felag. Og tað er púra rætt. Hóast SEV má sigast at vera høvuðstilrættisleggjari av føroyskum orkupolitikki - tí landspolitiskt er so eiddasvart við orkupolitikki - so verður almenninurin úthýstur frá umboðsnevndarfundum. Frá fundum, har landsins orkupolitikkur er til umrøðu og týðandi avgerðir verða tiknar, ið viðvíkja hvørjum tí einasta húsarhaldi í Føroyum.

Er tað rætt? Eg haldi tað ikki. Tí verður uppskot sett fram á ársfundinum, um at umboðsnevndarlímurnir framyvir verða opnir. Hetta á sama hátt sum í býráðunum, har tað sjálvsagt ber til at hava stongdar fundir, um avgjört skal takast í persónligum málum ella støða skal takast til eitt nú ein sáttmála. Umstøðurnar kunnu tó gera, at pláss ikki verður fyri øllum, og tá mugu fjølmiðlarnir sjálvsagt hava fyrsta rætt.

Hóast stýrið hevur mælt frá at samtykka uppskotið, so er tað mín vón, at ein meirluti í umboðsnevndin tekur undir við, at fundirnir í umboðsnevndini skulu vera opnir, tí Føroya fólk verða krav uppá at fáa at vita, á hvørjum grundarlagi avgerðir verða tiknar um t.d. at lækka ella lækka streympris, at útbýggja vind- ella vatnorkuna o.s.fr.

Klemint Olsen
SEV-
umboðsnevndarlímur